

Tahkim Şartında Kurum Seçimi

Inside Arbitration | Vardar Şanlı



Kurumsal tahkimin öngörüldüğü uluslararası ticari sözleşmelerde tahkim kurumunun seçimi, yalnızca uyuşmazlığın hangi kurum tarafından idare edileceğini belirleyen idari bir tercih olmayıp yargılamanın usulü çerçevesini doğrudan etkilemektedir. Nitekim Milletlerarası Ticaret Odası (*International Chamber of Commerce*) ("ICC"), Londra Uluslararası Tahkim Merkezi (*London Court of International Arbitration*) ("LCIA") ve İstanbul Tahkim Merkezi ("ISTAC") gibi kurumların tahkim kuralları; tahkim yeri, hakem sayısı ve tahkim dilinden maliyetlere, hızlandırılmış usuller ve geçici hukuki koruma mekanizmalarından nihai kararın verilmesi ve incelenmesi ile gizlilik rejimine kadar birçok konuda farklı düzenlemeler içermektedir. Tarafların tahkim şartında düzenlemediği hususlar da çoğu zaman seçilen kurumsal kurallara göre belirlenmektedir. Bu nedenlerle, bu farklılıkların tahkim şartının hazırlanması aşamasında dikkate alınması önem taşımaktadır.

Tahkim Yeri, Hakem Sayısı ve Tahkim Dili Bakımından Tahkim Kurumlarının Öngördüğü Kurallar Farklıdır.

Tarafların tahkim sözleşmelerinde tahkim yerini belirlememesi hâlinde ICC Kuralları m. 19/1 uyarınca tahkim yeri ICC Divanı tarafından belirlenirken, LCIA Kuralları m. 16/2 ve ISTAC Kuralları m. 23/1 uyarınca tahkim yeri kural olarak sırasıyla Londra ve İstanbul olacaktır. Aynı şekilde, hakem sayısı bakımından kurumlar arasında farklılık bulunmaktadır. ICC Kuralları m. 13/2 ve LCIA Kuralları m. 5/8 tarafların hakem sayısını kararlaştırmamış olması hâlinde kural olarak tek hakem atanmasını öngörmekte ancak uyuşmazlığın niteliği ve koşulları gerekli kıldığında üç hakemli bir heyet oluşturulabilmektedir. ISTAC Kuralları m. 13/2 ise hakem sayısı yönünden önceden belirlenmiş bir esas öngörmeyerek hakem sayısının, uyuşmazlığın tüm hâl ve şartları dikkate alınarak ISTAC Tahkim Divanı tarafından belirlenmesini düzenlemektedir.

Tahkim dili bakımından ise ICC Kuralları m. 21 ve ISTAC Kuralları m. 24/1, tarafların dili belirlememesi hâlinde bu hususun hakem veya hakem kurulunca kararlaştırılmasını öngörmektedir. LCIA Kuralları m. 17/1 ve 17/4 ise hakem heyeti kuruluncaya kadar tahkim anlaşmasının dilini esas almakta, sonrasında tahkim dilinin hakem heyeti tarafından belirlenmesini düzenlemektedir.

Tahkim Masraflarının Hesaplanma Yöntemi Kurumlara Göre Farklılaşmaktadır.

Tahkim kurumları, hakem ücretleri ve idari masrafların belirlenmesinde de birbirinden farklı yöntemler benimsemektedir. ICC bakımından, ICC Kuralları Ek III ve Ücret Tarifesi uyarınca hakem ücretleri ve idari masraflar esas itibarıyla uyuşmazlık miktarı üzerinden belirlenmekte; hakem ücretlerinin tespitinde ise Ek III m. 6/2 uyarınca hakem heyetinin özeni ve etkinliği, harcanan süre, uyuşmazlığın karmaşıklığı ve karar taslağının niteliği gibi unsurlar da dikkate alınmaktadır. ISTAC'ta da hakem ücretleri ve idari masraflar uyuşmazlığın değeri esas alınarak ilgili tarife uyarınca hesaplanmaktadır.

LCIA'da ise farklı olarak, madde 28 ve Masraf Tarifesi uyarınca uyuşmazlık değerine dayalı bir ücret tarifesi yerine esas itibarıyla harcanan süreye dayalı ücretlendirme sistemi benimsenmiştir. Hakem ücretleri harcanan süre ve saatlik ücretler üzerinden hesaplanırken, LCIA Sekreteryaasının tahkimin idaresi için harcadığı süre de tarifede belirlenen saatlik ücretlere tabidir. Bu nedenle kurum seçimi, uyuşmazlığın değeri, kapsamı ve yargılamanın süresine bağlı olarak tahkim maliyetlerini ve bu maliyetlerin öngörülebilirliğini etkileyebilmektedir.

Yargılamanın Hızlandırılması ve Geçici Hukuki Koruma Mekanizmaları Farklılaşmaktadır.

Kurumsal tahkim kuralları, yargılamanın hızlandırılması ve hakem heyeti kurulmadan önce acil hukuki koruma sağlanması bakımından farklı mekanizmalar öngörmektedir. ICC Kuralları m. 32 ve Ek V uyarınca Hızlandırılmış Usul Hükümleri, uyuşmazlık tutarının tahkim anlaşmasının tarihine göre belirlenen parasal sınırı aşmaması veya tarafların bu usulün uygulanmasını kararlaştırması hâlinde uygulanmaktadır. ICC Kuralları ayrıca uyuşmazlık tutarından bağımsız olarak tarafların anlaşmasına bağlı Çok Hızlandırılmış Tahkim Usulünü düzenlemektedir. ISTAC Seri Tahkim Kuralları, 5 milyon TL'yi aşmayan uyuşmazlıklarda kural olarak Tek Hakem tarafından üç ay içinde karar verilmesini öngörürken; LCIA m. 9/1, 14/6 ve 22/1(viii) sırasıyla hakem heyetinin hızlandırılmış şekilde oluşturulmasına, yargılamanın süratli yürütülmesine yönelik tedbirlere ve belirli iddia ve savunmaların erken aşamada karara bağlanmasına imkân tanımaktadır. Hakem heyetinin kurulmasının beklenemeyeceği ölçüde acil geçici hukuki koruma ihtiyacının doğması hâlinde üç kurum da Acil Durum Hakemi mekanizmasını öngörmektedir. ICC Kuralları m. 31 ve Ek IV uyarınca Acil Durum Hakemi iki gün içinde atanmakta ve dosyanın kendisine iletilmesinden itibaren on beş gün içinde karar vermektedir. ISTAC'ta bu süreler sırasıyla iki iş günü ve yedi iş günü, LCIA'da ise üç gün ve on dört gündür. Bununla birlikte Acil Durum Hakemine başvuru, devlet mahkemelerinden geçici hukuki koruma talep edilmesine engel değildir. ICC m. 29/2 dosyanın iletilmesinden önce ve uygun hâllerde sonrasında mahkemeye başvuruya imkân tanırken, ISTAC m. 31/4 bu imkânı dosyanın havalesinden önce veya sonra açıkça tanımaktadır. LCIA m. 25.3 ise hakem heyetinin kurulmasından sonra mahkemeye başvuruları istisnai hâller ve hakem heyetinin izniyle sınırlandırmaktadır.



Görev Belgesi ve Nihai Kararın Verilmesine İlişkin Usul ve Süreler Farklıdır.

2026 ICC Kuralları ile standart ICC tahkimlerinde Görev Belgesi hazırlanması zorunlu bir aşama olmaktan çıkarılmıştır. Bunun yerine m. 24/1 uyarınca dosyanın hakem heyetine iletilmesinden itibaren otuz gün içinde ilk Dava Yönetimi Toplantısının yapılması öngörülmektedir. ICC Kuralları m. 34 uyarınca nihai kararın verilmesine ilişkin süre ise usulî zaman çizelgesi veya hakem heyetinin gerekçeli talebi dikkate alınarak ICC Divanı Başkanı tarafından belirlenmektedir.

ISTAC Kuralları m. 26 ise taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça Görev Belgesi hazırlanmasını öngörmekte ve imzalanmış belgenin dosyanın havalesinden itibaren 30 gün içinde Sekretarya'ya iletilmesini düzenlemektedir. Madde 33/1 uyarınca uyuşmazlığın esası hakkında karar verilmesine ilişkin altı aylık süre, kural olarak Görev Belgesi'ndeki imzaların tamamlanmasından veya belgenin onaylandığının bildirilmesinden itibaren işlemektedir. LCIA Kurallarında ise aynı nitelikte bir Görev Belgesi aşaması bulunmamakta; m. 15/10 hakem heyetinin nihai kararı mümkün olan en kısa sürede ve hedef olarak tarafların son beyanından itibaren üç ay içinde vermesini öngörmektedir. Dolayısıyla kurum seçimi, yargılamanın hangi usulî aşamalar üzerinden ilerleyeceğini ve nihai kararın verilmesine ilişkin sürenin hangi aşamadan itibaren ve ne şekilde belirleneceğini de etkileyebilmektedir.

Hakem Kararının İncelenmesi ve Gizlilik Rejimi Bakımından Kurumların Yaklaşımları Farklıdır.

ICC Kuralları m. 37 uyarınca hakem heyeti, taslak hakem kararını imzalamadan önce ICC Divanı'na sunmak zorundadır. Divan, şekle ilişkin değişiklikler önerebilmekte ve hakem heyetinin karar verme serbestisini etkilemeksizin esasa ilişkin hususlara dikkat çekebilmektedir; karar, Divan tarafından şeklen onaylanmadan verilemez. İncelemede kararın geçerliliği ve icra edilebilirliği de mümkün olduğu ölçüde dikkate alınmaktadır. LCIA'da ise taslak kararlar m. 26'daki şekli gereklilikler yönünden kontrol edilmekle birlikte ICC'deki gibi kurumsal inceleme ve onaya tabi değildir. ISTAC m. 36 ise kararın Sekretarya'ya tevdi ve tebliğini düzenlemekte ancak karar öncesi benzer bir inceleme ve onay mekanizması öngörmemektedir.

Gizlilik bakımından ISTAC m. 21/1, taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça tahkim yargılamanın gizli olduğunu öngörmektedir. LCIA m. 30.1 ise taraflara hakem kararları ile tahkim kapsamında oluşturulan veya sunulan kamuya açık olmayan materyaller bakımından açık bir gizlilik yükümlülüğü getirmektedir. ICC Kuralları m. 12/8 hakemler bakımından gizlilik yükümlülüğü öngörürken, m. 23/3 hakem heyetine taraflardan birinin talebi üzerine gizliliğe ilişkin tedbirler alma yetkisi vermekte ancak taraflar bakımından LCIA ve ISTAC'taki kapsamda genel bir gizlilik yükümlülüğü düzenlememektedir. Bu farklılıklar, kurum seçiminin hem hakem kararının tabi olacağı kurumsal incelemenin kapsamını hem de tahkim sürecindeki gizlilik rejimini etkileyebileceğini göstermektedir.

